

KÄDET KERTOVAT - TOIMINTAMALLI

Toimintamalli omahoitajalle asukkaan tuntemiseen logoterapeuttiseen ajatteluun perustuen Vire Koti Siirissä

Lapinoja Päivi

Opinnäytetyö
Hyvinvointipalveluiden osaamisala
Vanhustyö
Geronomi AMK

2017

Vanhustyön koulutusohjelma

Geronomi (AMK)

Tekijä	Päivi Lapinoja	Vuosi	2017
Ohjaaja(t)	Anne Puro ja Minna Turunen		
Toimeksiantaja	Mainio Vire Oy, Vire Koti Siiri, Sanna Timonen		
Työn nimi	"Kädet kertovat" - toimintamalli		
Sivu- ja liitesivumäärä	29 + 6		

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää omahoitajien käyttöön logoterapeuttiseen ajatteluun perustuva "Kädet kertovat" -toimintamalli. Kehitetyn mallin tavoitteena on lisätä hoidon laatua muistisairaiden hoidossa. Toimeksiantajana projektissa toimi Mainio Vireen hoivakoti, Vire Koti Siiri.

Projekti toteutettiin työpajojen avulla, joissa omahoitaja ja asukas toimivat yhdessä luomalla huoneentaulun aiemmin tehdyn elämänhistoriahaastattelun pohjalta. Huoneentaulun keskiössä on asukkaan kädet hänelle mielekkäässä ympäristössä sekä joitakin hänen valitsemiaan merkityksellisiksi kokemiaan asioita liittyen esimerkiksi ammattiin, harrastuksiin tai elämänasenteisiin.

Suomessa väestön ikääntyessä muistisairaiden määrä kasvaa. Ne lisäävät sosi-aali- ja terveystalveluiden käyttöä sekä tarvetta laitoshoidolle. Vanhustyön lain-säädäntö ja suositukset korostavat iäkkäiden palveluiden kehittämistä kuntoutu-mista edistävin toimenpitein, tarkoituksenmukaista henkilöstön osaamista sekä iäkkäiden ihmisen osallisuuttaan hoitoon. Logoterapeuttinen ajattelu, jota tämä opinnäytetyö käsittelee, on yksi menetelmä muistisairaiden hoidossa.

Projektin tulosten perusteella omahoitajat kokivat saavansa logoterapeuttisesta ajattelusta hyötyä omaan työhönsä muistisairaiden kanssa ja se sai heidät miet-timään omia työskentelytapojaan. Projektin tuotoksena syntyneet huoneentaulut auttavat omahoitajaa asukkaan merkityksellisten asioiden esille tuomisessa ja vi-rikkeiden suunnittelussa, yksilöllisissä kohtaamisissa, keskustelun aiheina sekä uutta työntekijää tutustumaan asukkaaseen.

Avainsanat

Logoterapeuttinen ajattelu, omahoitajuus, elämänta-rina, ikääntyminen ja muistisairaudet.

Degree Programme in Human Ageing and Social Service

Bachelor of Human Ageing and Elderly Service

Author	Päivi Lapinoja	Year	2017
Supervisor	Anne Puro and Minna Turunen		
Commissioned by	Mainio Vire, Vire Koti Siiri, Sanna Timonen		
Subject of thesis	The "Hands Tell" Operating Model for Personal Carer's Based on a Logotherapeutic Approach		
Number of pages	29 +6		

The purpose of this functional thesis was to develop the so called "Hands Tell" caring approach based on the logotherapeutic thinking. The developed model is meant for the use of personal carers and it aims to increase the quality of care in the treatment of people with memory disorders. The commissioner of the project was Vire-home Siiri, which is part of the company Mainio Vire Oy.

The study was implemented through workshops. In these workshops a resident and nurse worked together by creating a "Hands Tell" - room board on the basis of the previously made live history interview. The room board illustrates the hands of the resident in a surrounding meaningful to him/her. Similarly, the board illustrates some choices of relevant issues related to the resident, for example, professional experiences, hobbies or attitudes towards life.

In Finland, the aging of the population increases the number of memory ill persons. They increase the use of social and health services, as well as the need for institutional care. The legislation and recommendations for the elderly care emphasize the development of elderly services by rehabilitation measures, relevant strengthening of the skills of the personnel and the inclusion of the elderly in his/her own treatment. Logotherapeutic thinking that this study uses, is one method for the treatment of dementia.

Based on the study results, personal carers felt they received benefits from the logotherapeutic thinking to their own work with their patients. Logotherapeutic thinking made them think about their own working procedures. In addition, the outcome of the study in form of the room boards help the personal carers to bring up relevant issues of the residents. The boards help in individual encounters and in the design of stimulating sessions. They provide the carers with topics of conversation and they help new employees to familiarize themselves with the residents.

Key words Logo Therapeutic thinking, personal nursing, life story, aging, memory disorders

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LOGOTERAPEUTTINEN AJATTELU MUISTISAIRAAN HOIDOSSA VIRE KOTI SIIRISSÄ	7
2.1 Logoterapeuttinen ajattelu	7
2.2 Aikaisemmat tutkimukset logoterapiasta.....	9
2.3 Omahoitajuus.....	10
2.4 Elämän tarina.....	11
2.5 Ikääntyminen ja muistisairaudet.....	12
3 KÄDET KERTOVAT - PROJEKTIN TOTEUTUS	14
3.1 Projektin tausta ja käynnistysvaihe	14
3.2 Projektin toimeksiantaja	15
3.3 Projektin suunnitteluvaihe	16
3.4 Projektin toteutusvaihe.....	16
4 PROJEKTIN TULOS: KÄDET KERTOVAT - TOIMINTAMALLI	18
5 KÄDET KERTOVAT - PROJEKTIN ARVIOINTI	19
5.1 Eettisyys ja luotettavuus	22
5.2 Toimeksiantajan palaute	22
6 POHDINTA	24
LÄHTEET	26
LIITTEET	29

1 JOHDANTO

Suomen väestössä ikääntyneiden lukumäärä ja suhteellinen osuus kasvaa koko ajan. Vuonna 2015 yli 65-vuotiaiden osuus Suomen väestöstä oli noin 20 prosenttia ja sen arvioidaan kasvavan vuoteen 2030 mennessä jo 26 prosenttiin. (Tilastokeskus: väestöennuste 2015.) Muistisairaudet yleistyvät Suomessa ja joka kolmas yli 65-vuotias kertoo kärsivänsä muistioireista. Tällä hetkellä muistisairautta sairastaa jopa 200 000 suomalaista, joista 100 000 lievää muistisairautta ja 93 000 keskivaikeaa tai vaikeaa muistisairautta. Vuosittain erilaisiin muistisairauksiin sairastuu noin 14 500 suomalaista. Vuonna 2060 heitä arvioidaan olevan jo 240 000. Muistisairaudet rappeuttavat aivoja ja heikentävät laajalaisesti toimintakykyä. Ne ovat niin sanottuja kansantauteja sydän- ja verisuonisairauksien sekä tyypin kaksi diabeteksen kanssa. Muistisairauksista yleisin ja tunnetuin on Alzheimerin tauti. (Martikainen & Viramo 2015, 44 – 46; Käypä hoito 2017.)

Muistisairauksiin liittyy usein käytösoireita, jotka vaikuttavat muistisairaahan sekä hänen läheistensä elämänlaatuun. Lisäksi ne lisäävät sosiaali- ja terveystalve-luiden käyttöä sekä tarvetta laitoshoidolle. Muistisairautta sairastavien hoidossa ja kohtaamisessa käytetään monia erilaisia hoitomenetelmiä, joista yksi on logoterapia. (Koponen & Vataja 2015, 474; Laine 2016.) Opinnäytetyö käsittelee tätä yhtä menetelmää, logoterapiaa muistisairaiden hoidossa.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää omahoitajien käyttöön logoterapeuttiseen ajatteluun perustuva ”Kädet kertovat” -toimintamalli. Kehitetyn mallin tavoitteena on lisätä hoidon laatua muistisairaiden hoidossa.

Toimeksiantajana projektissa toimi Mainio Vireen hoivakoti, Vire Koti Siiri, jossa asuu iäkkäitä muistisairaita. He tarvitsevat runsaasti apua ja ohjausta päivittäisissä toiminnoissaan ympäri vuorokauden. Vire Koti Siirissä on käynnissä henkilöstölle tarkoitettu Mainio Matka -koulutushanke, jonka tavoitteena on tuoda logoterapeuttisen ajattelun myötä uusia näkökulmia omahoitajan työhön ja vahvistaa asukkaiden hyvinvointia sekä lisätä hoitajien työn merkityksellisyyttä.

Logoterapeuttiseen ajatteluun perustuva toimintamallin luominen soveltuu geronomiin (AMK) laaja-alaisen vanhustyön osaamiseen, jolloin geronomi toiminnallaan kehittää vanhustyötä sekä mahdollistaa iäkkään ihmisen mielekkään elämän, osallisuuden ja toimijuuden vahvistumisen (Ahokumpu, Kajander, Kivenmaa, Laitoniemi, Mikkola & Palomäki 2012).

2 LOGOTERAPEUTTINEN AJATTELU MUISTISAIRAAN HOIDOSSA VIRE KOTI SIIRISSÄ

Tässä osiossa määritellään logoterapeuttinen ajattelu, omahoitajuus, elämäntarinan merkitys sekä yleisesti asiaa muistisairauksista. Mainio Vireen palvelustrategia johtaa luonteensa logoterapeuttisesta ajattelumallista (Mainio Vire 2016).

2.1 Logoterapeuttinen ajattelu

Logoterapia on psykiatri ja neurologi Viktor E. Frankl (1905-1997) kehittämä elämänmyönteinen, filosofinen ajattelusuuntaus. Sitä hyödynnetään muistisairaiden hoidossa voimavarana sekä tarkoituskeskeisenä asennoitumis- ja ajattelutapana. Logoterapeuttisen ajattelun mukaan asiakkaan kohtaamisessa korostetaan jokaisen muistisairaana ihmisen tarkoituksellisen elämän tukemista, arvokkuutta sekä yksilöllistä ja ymmärtävää kohtaamista. (Laine & Heimonen 2011, 14 - 16.)

Logoterapian etuliite tulee kreikan sanoista "logos", jolla Frankl viittasi sekä henkisyteen että tarkoitukseen. Tätä voidaankin kuvata henkisyteen perustuvaan tarkoituskeskeiseen lähestymistapaan ja auttamistaitoon sekä parantamiseen tarkoituksen avulla. (Purjo & Gjerstad 2011, 36-37; Möller 2012, 7.) Logoterapian ihmiskäsitys jakautuu kolmeen perusoletukseen, ihmisen tahdonvapauteen, tarkoituksen tahtoon ja elämän tarkoituksellisuuteen (Frankl 2005, 32; Laine & Heimonen 2011, 16; Purjo 2012, 27). Tämän perusteella ihminen voi etsiä ja löytää tarkoituksen elämäänsä jokaisena hetkenä. Nämä kolme oletusta on oltava aina mukana, jotta voidaan puhua logoterapiasta. (Purjo 2012, 27.)

Yksi logoterapian kolmesta perusoletuksesta on tahdonvapaus. Frankl (1970) mukaan tahdonvapaus ei ole vapautta jostakin vaan vapautta johonkin. Se tarkoittaa vapautta valita, miten suhtautua erilaisiin olosuhteisiin. Ihminen voi omilla valinnoillaan muuttaa käyttäytymistään ja asennoitumistaan ja muokata omaa elämäänsä haluamaansa suuntaan. Vapauteen valita liittyy myös vastuu, jolloin ihminen on vastuussa omista valinnoistaan ja niiden vaikutuksista sekä itseensä

että myös toisiin ihmisiin nähden. (Frankl 2005, 32; Laine & Heimonen 2011, 16; Nurmela 2005, 32.)

Logoterapeuttisen ajattelun mukaan tarkoituksen tahdolla tarkoitetaan sitä, miten ihminen arvostaa omaa elämäänsä ja kuinka tarkoituksenmukaisena hän sitä pitää. Lisäksi sillä tarkoitetaan sitä, miten säilyttää tämän tahdon elämän jokaisena päivänä, kaikkina aikoina ja kaikissa olosuhteissa, aina kuolemaansa asti. Elämällä on jokaiselle ihmiselle ainutlaatuinen tarkoitus, se on elämistä juuri nyt olemassa olevien voimavarojen ja mahdollisuuksien kautta. (Laine & Heimonen 2011, 16; Möller 2012, 75.)

Elämän tarkoituksellisuutta on jokaisena päivänä avautuva mahdollisuus, jolloin voi olla avuksi ja hyödyksi muille ihmisille tai perehtyä merkitykselliseen tehtävään. Lisäksi toisen ihmisen kohtaaminen ja toimiminen hänen parhaaksi tuovat elämään mielekkyyttä. Se on henkilökohtainen kokemus, jolloin kukaan ei voi arvioida toisen elämän mielekkyyttä eikä neuvoa, miten tulisi elää. Elämän tarkoituksellisuuden lähteet vaihtelevat sen hetkisten voimavarojen ja tilanteiden mukaan. Sitä voi löytää tekemällä ja toimimalla, elämyksiä kokemalla sekä asennoitumalla. Lisäksi merkityksellisenä pidetyt asiat voivat muuttua aikojen saatossa. Osa asioista voi menettää merkityksellisyytensä ja toisaalta jokin asia voi saada uuden merkityksen elämässä. (Laine 2013, 22, 24.)

Logoterapiassa omatunto ohjaa ihmistä kohti tarkoitusta. Omatunto on kyky, jonka avulla ihminen pystyy huomaamaan ainutlaatuisen hetken tarkoituksen ja erottamaan olennaiset asiat epäolennaisista. Kuitenkaan se ei ole erehtymätön ja voi johtaa harhaan. Tähän perustuen ihminen ei ole aina oikeassa vaan omatuntokin voi erehtyä. (Frankl 2005, 34; Laine & Heimonen 2011, 17.)

Logoterapeuttinen ajattelu on yksi lähestymistapa muistisairaiden ihmisten hoitoon, elämäntaitoon ja työyhteisötaitoon. Se on elämänmyönteistä, voimavaraperustaista ja tarkoitukseskeistä ajattelua ja asennoitumista ja siinä pyritään hyödyntämään eletyn elämän onnellisuuden kokemuksia nykyhetken merkitykselli-

syyden havaitsemiseksi. Logoterapeuttinen ajattelu korostaa muistisairaiden ihmisten hoidossa ihmisarvoa ja ihmisen ainutlaatuisuutta, voimavaralähtöisyyttä ja hetkien tarkoituksellisuutta. Lisäksi se rohkaisee hoitajaa vastuullisiin valintoihin miettimään, miten arvot ja eettisesti hyvän hoidon periaatteet toteutetaan hoitamisen arjessa. (Laine, M. 2015; Laine & Heimonen 2011, 14; Morgan 2012, 102.)

Tutkimustulosten mukaan logoterapeuttinen ajattelu vahvistaa hoitajan kykyä nähdä työnsä ja siihen liittyvät kohtaamiset laajaa hoitotyön osaamista ja ihmisen olemisen ymmärrystä vaativina. Se antaa hoitajalle uutta näkemystä toimintakäytäntöjen rakentamiseen ja vahvistaa ihmisarvoa sekä luo tarkoituskeskeistä kulttuuria muistisairaiden hoitoon. Logoterapeuttinen ajattelu tukee myös hoitajan hyvinvointia, vahvistaa työssä tarvittavia voimavaroja ja elämäntaitoja. Se mahdollistaa ihmisarvoa ja elämän tarkoituksellisuutta korostavan hoidon painottaen vanhuksen merkityksellistä arkea sekä eettisten kysymysten ja hyvän hoidon merkitystä. Ajattelun sisäistäminen vaatii aikaa ja oman kasvuprosessin ajattelun ja asennoitumisen myötä. Ei ole olemassa valmiita oppaita, joiden avulla voidaan oppia vaan jokainen tilanne on ainutlaatuinen. Logoterapeuttinen työote ei ole sidottu käytettävissä olevaan aikaan tai toimintaympäristöön, vaan sitä voidaan toteuttaa pienissä hetkissäkin. (Heimonen 2013; Laine 2015, 129, 131.)

2.2 Aikaisemmat tutkimukset logoterapiasta

Suomessa logoterapeuttista ajattelua on sovellettu muistisairaiden hoidossa, Oriveden hoivapalveluyhdistyksen Logos-projektissa (RAY 2008-2010). Tutkimuksen mukaan logoterapeuttinen ajattelu sopii hyvin muistisairaiden ihmisten hoitoon. Hoitajien toimintatavoissa havaittiin myös myönteisiä muutoksia, jotka muokkasivat arkea ja muistisairaahan hyvinvointia. Logoterapeuttinen ajattelu helpottaa hoitajia näkemään työssään vaihtoehtoisia toimintatapoja. Toimintatapojen muutoksilla voidaan vahvistaa muistisairaahan ihmisen voimavaroja lisäten hoitoyhteisön positiivista ilmapiiriä. Logos-projektin tuloksena aloitettiin toinen Vanhuuden Mieli-projekti (RAY 2011-2014). Vanhuuden Mieli on kehittämis- ja tutkimusprojekti ja sen tavoitteena on edistää ikäihmisten mielen hyvinvointia tuottamalla aiheesta tietoa ja kehittämällä välineitä sen tukemiseen. Kohteena olivat

ikäntyneiden ihmisten voimavarat, elämänmuutokseen sopeutumisen keinot ja elämän tarkoituksellisuuden kokemusta tuottavat tekijät. Tämän pohjalta luotiin kaksi vuoden mittaista Mahdollisuuksien Matka – koulutusta. Koulutuksen avulla pyritään edistämään muistisairaana ihmisen hyvää hoitoa vahvistamalla osallistujien muistisairaiden kohtaamisen osaamista sekä tarkoituksellisen hoidon toteuttamista ja kehittämistä. (Ikäinstituutti 2016.)

Pykäläinen (2004) on tutkinut logoterapioiden peruskäsitteitä, ihmiskäsityksiä ja arvoja kasvatuksen näkökulmasta. Samalla hän on esitellyt logoterapiaa työskentelymenetelmänä. Hänen tulosten mukaan logoterapia auttaa huomaamaan mahdollisuudet, joiden avulla elämästä löytää keskeiset arvot ja niiden myötä elämä saa merkityksellisyytensä. Logoterapia antaa valmiuksia laittaa asioita tärkeysjärjestykseen ja helpottaa arvovalintojen tekemistä.

Ola (2014) on pro gradu – työssään tutkinut muistisairaiden parissa työskentelevien hoitajien kokemuksia logoterapeuttisen hoidon käytöstä muistisairaiden psyykkisen elämänlaadun tukemisessa. Hänen tutkimuksen mukaan logoterapialla voidaan tukea muistisairaiden yksilöllisyyttä, helpottaa elämän tarkoituksellisuuden kokemuksia sekä vähentää negatiivisia tunteita. Lisäksi muistisairasta hoitavalla työntekijällä on kyky omistautua kokonaisvaltaisesti muistisairaana hoitoon ja kohdella häntä arvostavasti ja ainutlaatuisuuttaan kunnioittaen. Logoterapeuttisen ajattelun myötä työstä on tullut aikaisempaa merkityksellisempää ja se rohkaisee kyseenalaistamaan vanhoja suoritus- ja hoitajakeskeisiä työtapoja.

2.3 Omahoitajuus

Tässä opinnäytetyössä korostuu omahoitajan merkitys muistisairaana asukkaan hoidossa. Logoterapeuttisen ajattelun tavoitteena on saada omahoitaja ymmärtämään asukkaan merkityksen osana hyvää hoitoa sekä tekemään yhteistyötä omaisen kanssa asukkaan tuntemisen lisäämiseksi. Lisäksi omahoitaja osaa kirjata asukkaan tuntemisen asiakirjoihin sekä hyödyntää sitä yksilöllisissä kohtaamisissa. (Laine 2015.)

Yksilövastuinen hoitotyö on potilaan ja omahoitajan yhteistyötä. Se on kahden yhdenvertaisen ihmisen yhteistyösuhde, jossa molemmat tekevät työtä potilaan sen hetkisen terveyden edistämiseksi. Omahoitajan tehtävänä on vahvistaa yhteistyötään ammatillisuuteen perustuen. Aito ja tasavertainen yhteistyösuhde perustuu ihmisen vapauden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen sekä vastavuoroisuuteen. (Virtanen 2002, 23.) Yksilövastuinen hoitotyö edellyttää, että potilaalle nimetään yksilöllisesti vastuuhoidtaja tai omahoitaja, joka kantaa vastuun hoitotyöstä koko hoitojakson ajan. Tämä perustuu näkemykseen, jonka mukaan hoitotyö on yksilöllistä, jatkuvaa, kokonaisvaltaista ja koordinoitua. Parhaiten se toteutuu silloin, kun omahoitaja toimii vastuullisesti ja itsenäisesti. (Pukuri 2002, 57.)

Vanhuspalvelulain (980/2012) mukaan pitkäaikaisessa hoidossa iäkkään hoitoa ja huolenpitoa on toteutettava niin, että iäkäs henkilö kokee elämän turvallisiksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi. Hän voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan.

2.4 Elämän tarina

Tässä opinnäytetyössä tutkimuksen kohteena ovat muistisairaats ihmiset ja heidän elämäntarinansa. Logoterapeuttisen ajattelun mukaan eletyn elämän tapahtumia pyritään tarkastelemaan myönteisestä ja voimavaroja vahvistavasta näkökulmasta. Eletyllä elämällä sekä sen kautta kokemillaan asioilla on merkitystä muistisairaans arjessa. Jokaisella ihmisellä on omat elämäkokemuksensa ja tarinansa. (Laine, Fried, Heimonen & Kälkäinen 2014, 7.) Toisen ihmisen elämäntarinaa kuuntelemalla päästään osittain hänen kokemusmaailmaan (Mäkisalo-Ropponen 2007, 44). Markku Ojasen (2002) mukaan elämä opettaa paljon hyödyllisiä asioita. Ilman niitä elämä olisi paljon köyhempää. Myös vaikeat asiat ja väärät ratkaisut ovat välttämättömiä, koska niiden avulla oppii jotain siitä, mikä elämässä on tärkeintä. (Mäkisalo-Ropponen 2007, 53.)

Viimeistään vanhuudessa on hyvä pohtia omaa elettyä elämäänsä. Punnita menestyksiä ja epäonnistumisia ja mitä on saanut aikaan elämässään sekä mitä

vielä ehtii tehdä. Menneisyyden voi kokea joko menetettynä tai mahdollisuutena, josta saa voimaa ja intoa vanhuuteen. Logoterapia tuo vanhenemiseen myönteisen näkökulman, vaikka fyysinen ja psyykinen olemus vanhenee, henkinen puoli kuitenkin voi kehittyä loppuun asti sekä ihminen voi säilyä mieleltään nuorena läpi elämänsä. (Mäkisalo-Ropponen 2007, 100; Ruohomaa 2005, 61.)

2.5 Ikääntyminen ja muistisairaudet

Vanhuspalvelulain (980/2012) mukaan ikääntynyt ihminen määritellään henkilöksi, joka on oikeutettu vanhuuseläkkeeseen. Hänellä on vamman tai sairauden vuoksi alentunut fyysinen, psyykinen, sosiaalinen tai kognitiivinen toimintakyky. Laatusuosituksen (2013) mukaan he saavat elää ikään ja toimintakykyyn katso-matta hyvää ja laadukasta elämää. Iäkäs ihminen on itse aina osallistuja ja toimija voimavarojensa mukaisesti. Hän saa arvioida omaa toimintaansa asettamalla itse omat tavoitteet ja mielenkiinnon kohteet. Tähän logoterapia soveltuu hyvin, jonka avulla korostetaan sitä, että muistisairas voi kokea elävänsä hyvää ja laadukasta elämää.

Muistisairaiden määrä on noussut yli 10 000 henkilöllä vuosituhannen alusta. Eniten se on kasvanut naisten ja tehostetun palveluasumisen piirissä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2016.) Muistisairaus, joista yleisin on Alzheimerin tauti, heikentää muistia ja kognitiivisia taitoja. Se vaikuttaa sairastuneen ihmisen toimintakykyyn ja elämänlaatuun sekä läheisten arkeen ja hyvinvointiin. (Käypä hoito 2017.) Muistisairaudet aiheuttavat ongelmia paitsi muistisairaille myös heidän omaisille ja heitä hoitaville tahoille, kuten terveydenhuollolle, alentaen huomattavasti ikääntyvän väestön toimintakykyä (Mönkäre, Hallikainen, Nukari & Forder 2014, 8).

Muistisairaus aiheuttaa haurautta ja haavoittuvuutta, jolloin ihminen on heikko tai loukkaantuu helposti. Muistisairaana mielen haavoittuvuuteen vaikuttavat elämän kulkuun liittyneet tapahtumat, nykyhetken tapahtumat ja tulevaisuuteen liitetyt mielikuvat. Hänen mielen hauraus on huomioitava kommunikoinnissa ja ympäristön turvallisuudessa. Herkkyys eroaa hauraudesta siten, että herkkä ihminen

aistii ympäristöstä asioita, miten häntä tai toista ihmistä kohdellaan sekä myötäelää helposti toisten ihmisten kanssa. Muistisairaavat reagoivat herkästi ympäristössä ilmeneviin asioihin, kuten vihaan tai iloon. Vaikeuksien kohtaamisessa ja niistä selviytymisestä ihminen tarvitsee voimavaroja. (Heimonen & Fried 2013, 66.) Muistisairaita kohtaavilla ammattihenkilöillä on oltava riittävästi tietoa, taitoa myötäelää ja ymmärtää toista ihmistä sekä taitoa kohdata haavoittunut ihminen (Heimonen & Fried 2013, 71).

Muistisairaiden hyvinvointiin voidaan vaikuttaa logoterapian avulla. Tällöin kiinnitetään huomiota siihen, miten heitä kohdataan ja ymmärretään sekä miten heidän tarpeisiinsa vastataan. Logoterapeuttisen ajattelun mukaan muistisairas ihminen on samanlainen kuin ennenkin. Hänen erityisen luonteensa, elämänaikanaan kehittyneiden arvojensa, rooliensa sekä oman elämäntarinansa myötä hänellä on oikeus olla omana itsenään ainutlaatuisena yksilönä. Hoitaja kohtaa muistisairaahan ihmisen arvokkaana ja ainutkertaisena persoonana sekä hyväksyy juuri sellaisena kuin hän on, yrittämättä muuttaa tai kasvattaa häntä. (Laine 2011, 21.) Muutoksien kohtaaminen ja haavoittuvuutta aiheuttavien asioiden käsitteleminen ovat tärkeitä. Se miten ihminen kohtaa eletyn elämänsä ja sen tapahtumat, vaikuttaa myös vanhuuden ja kuoleman hyväksymiseen. (Heimonen 2010, 60; Heimonen & Fried 2013, 71; Käypä hoito 2017; Sarvimäki 2013, 15, 71.) Ikääntyneiden parissa työskennellessä haavoittuvuuden tarkastelu on eettisen ja hyvän hoidon perusta sekä hoidon ja palveluiden keskeisin asia. Mitä haavoittuvampi ja riippuvaisempi ihminen on, sitä haavoittuvampi hänen itseisarvonsa on. Muistisairaita kohtaavilla ammattihenkilöillä on oltava riittävästi tietoa, taitoa myötäelää ja ymmärtää toista ihmistä sekä taitoa kohdata haavoittunut ihminen. (Heimonen & Fried 2013, 71.)

3 KÄDET KERTOVAT - PROJEKTIN TOTEUTUS

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle ammattikorkeakoulussa. Tarkoituksena on käytännön toiminnan ohjeistaminen, opastaminen ja toiminnan järjestäminen ja järjeistämisen. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyy käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän menetelmin. (Airaksinen & Vilkkä 2004, 9.)

Kehittäminen on toimintaa, jolla tähdätään selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen esimerkiksi toimintamallin tai toimintarakenteen kehittämiseen. Se ei siis ole toistuva tehtävä tai toimintakokonaisuus, vaan ainutkertainen tavoitteiden pohjalta laadittu prosessi. (Paasivaara, Suhonen & Nikkilä 2008, 7.; Silfverberg 2007, 21; Toikko & Rantanen 2009, 14.)

Tämän projektin tarkoituksena on kehittää omahoitajien käyttöön logoterapeuttiseen ajatteluun perustuva ”Kädet kertovat” -toimintamalli. Kehitetyn mallin tavoitteena on lisätä hoidon laatua muistisairaiden hoidossa.

Projekti toteutetaan työpajoissa, joissa omahoitaja ja asukas toimivat yhdessä luomalla huoneentaulun aiemmin tehdyn Mainio Vireen elämäntarinahaastattelun pohjalta. Huoneentaulun keskiössä on asukkaan työtä tehneet kädet hänelle mielekkäässä ympäristössä sekä joitakin hänen valitsemiaan merkityksellisiä kokemiaan asioita liittyen esimerkiksi ammattiin, harrastuksiin tai elämäntarinoihin.

3.1 Projektin tausta ja käynnistysvaihe

Projektin ideointi on luovuutta. Idea voi kypsyä pikkuhiljaa. Joku henkilö keksii projektin alustavan idean ja sitä aletaan kehittää muutaman henkilön yhteistyöllä eteenpäin. (Paasivaara, Suhonen & Virtanen 2013, 82.) Projektin idean opinnäytetyöhöni sain keväällä 2016 työharjoittelussa Vire Koti Siirissä. Kuulin, että siellä alkaa henkilöstölle logoterapiaan perustuva Mainio Matka-hanke. Koin, että aiemmin keväällä 2015 ollessani Oulun diakonissalaitoksen päivätoiminnassa harjoittelussa, pitämäni Kädet Kertovat - toiminta sopisi hyvin huoneentauluun.

Asukkaan tunteminen oli yksi koulutuksen teemoista ja huoneentaulu sopi hyvin aiheeseen, joten halusin lähteä soveltamaan tätä toimintatapaa. Ehdotin tätä silloiselle harjoittelun ohjaajalle, (nykyinen toimeksiantajani) ja hän innostui heti ajatuksesta. Lisäksi aihe on ajankohtainen ikääntyneiden hoidossa. Lapin Ammattikorkeakoulussa ei ole myöskään aiemmin tehty logoterapiaa käsittelevää opinnäytetyötä sekä logoterapeuttisen Mainio Matka -hankkeen yhdistäminen sopi hyvin opinnäytetyöhöni.

3.2 Projektin toimeksiantaja

Projektin toimeksiantajana toimi Vire Koti Siiri. Se on Mainio Vire Oy:n tehostetun palveluasumisen yksikkö Jäälissä, jossa vanhukset saavat ympärivuorokautista hoitoa turvallisessa ja virikkeellisessä ympäristössä. Asukkaat ovat vaikeasti muistisairaita ja heidän toimintakykynsä on heikentynyt huomattavasti. Muistisairaita hoitaa ammattitaitoinen henkilökunta, joilla on kokemusta muistisairaiden hoidosta. (Mainio Vire 2016). Vire Kodissa on kolme eri ryhmäkotia, Leenan koti, Martin koti ja Reijon koti, joissa on yhteensä 30 asukasta. Vire Koti Siiri tarjoaa asukkaille kokemuksen merkityksellisestä, hyvästä ja arvokkaasta elämästä sekä parantaa ja ylläpitää kokonaisvaltaisesti asukkaan toimintakykyä. (Mainio Vire 2016).

Opinnäytetyöhön osallistuu yhden kodin, Reijon kodin asukkaat ja heidän omahoitajat. Mainio Vireellä on menossa henkilöstölle tarkoitettu koulutushanke Mainio Matka. Koulutus kestää vuoden ja rakentuu neljään teemaan; asukkaaseen tutustuminen, arvostavat kohtaamiset, tarkoituksellinen arki sekä työn tarkoituksellisuus ja vastuullisuus töissä. Se on suunnattu esimiehille, sairaanhoitajille sekä kahdelle avainhenkilölle, jotka ovat lähihoitajia. Teemoihin syvennytään neljässä koulutuspäivässä ja lisäksi on soveltavia välitehtäviä koko henkilöstölle, jotka toteutetaan yhdessä työpajoina. (Mainio Matka 2016.)

3.3 Projektin suunnitteluvaihe

Projektin toteutumista varten tarvitaan suunnittelija. Projektin suunnittelu kohdennetaan tavoitteen saavuttamiseen ja sen myötä tarvittavien keinojen pohdintaan. Projektin käynnistämisestä päättää projektin asettaja. (Paasivaara, Suhonen & Virtanen 2013, 82.) Tämän projektin toimeksiantajana on Vire Koti Siiri. Projektin organisaatio täytyy määritellä hyvin. Tässä projektissa organisaatio koostuu sekä projektin toteuttajasta eli tämän opinnäytetyön tekijästä, että projektin kohteena olevista henkilöistä; omahoitajista, asukkaista ja tiimin esimiehestä. Projekti on tarkoitus toteuttaa kolmena samanlaisena työpajana. Projektille laaditaan suunnitelma ja aikataulu hyvissä ajoin. Projektiin osallistujat ovat Reijon kodin 9 asukasta, heidän omahoitajat sekä mahdollisesti omaiset. Yhteen työpajaan osallistuu kerrallaan 3 asukasta ja heidän omahoitajansa. Tavoitteena on saada projekti päätökseen kevään 2017 alussa.

3.4 Projektin toteutusvaihe

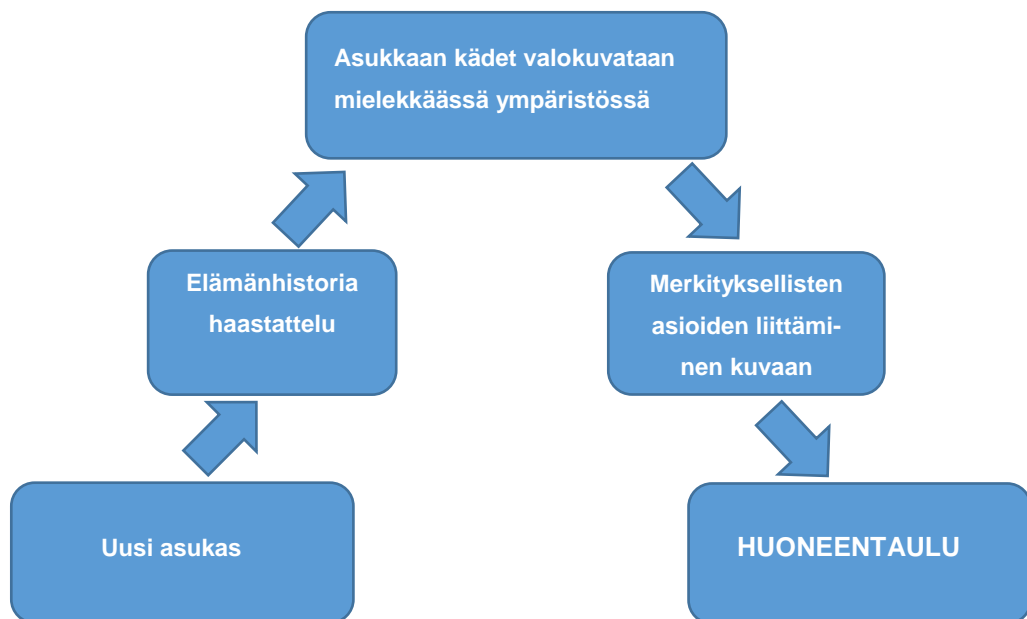
Projektin toteuttamisessa korostuu projektin ohjaaminen. Ilman ohjausta projekti ei tavoita päämäärää, vaan heittelehtii suunnasta toiseen. (Paasivaara, ym. 2013, 86.) Projektin alussa, lokakuun alussa järjestettiin tiedotuspalaveri Vire Kodin henkilökunnalle, jossa kerrottiin tulevista työpajoista viikkopalaverin yhteydessä. Heille kerrottiin logoterapeuttisen ajattelun teoriaa lyhyesti sekä idea asukkaan huoneentaulun luomisesta. Palaverissa esitettiin työpajoihin johdattelu Power Point -esityksenä. Esitys sisälsi logoterapian ydinajatukset ja tietoa tulevista työpajoista. Henkilökuntaa pyydettiin täyttämään tai täydentämään jo tehdyt elämänhistoriakaavakkeet oman asukkaan tai hänen omaisensa kanssa valmiiksi tulevia työpajoja varten. Käydyn keskustelun pohjalta työpajatyöskentely koettiin mukavana, mielenkiintoisena sekä uutena työskentelytapana sekä logoterapia ajankohtaisena aiheena muistisairaiden hoidossa. Keskustelussa pohdittiin myös erään hoitajan kysymystä, miten muistisairas erottaisi mustavalkoisen taulun seinältä. Asiaa pohdittiin yhdessä ja päätettiin kuitenkin toteuttaa huoneentaulut mustavalkoisina aikaisemman suunnitelman mukaan. Silloin kaikki huoneentaulut olisivat yhdenmukaiset.

Työpajan kulku meni laaditun suunnitelman mukaan. Hoitajille kerrottiin logoterapiasta, logoterapeuttisesta ajattelusta muistisairaiden hoidossa sekä työpajan kuluista. Teoria osuuden jälkeen asukkaat haettiin mukaan työpajaan. Työpajassa omahoitaja ja asukas poimivat yhdessä aiemmin tehdyn elämänhistoriakaavakkeen avulla asukkaalle tärkeimpiä merkityksellisiä asioita, joita sitten omahoitaja kokosi paperille. Asukkaat kertoivat mielellään itselle merkityksellisistä asioista, esimerkiksi ammatista, harrastuksista, elämän myönteisyydestä, luonteenpiirteistä, kiinnostuksen kohteista sekä muista heille merkityksellisistä asioista. Seuraavaksi asukkaan kanssa mietittiin yhdessä sopivaa rekvisiittaa käsien taustaksi. Kädet valokuvattiin asukkaalle mielekkäässä ympäristössä. Tämän jälkeen asukkaan osuus loppui ja hän sai lähteä omiin toimiinsa. Valokuvat siirrettiin tietokoneelle ja omahoitaja loi Microsoftin Power Point -ohjelman avulla huoneen- taulun, johon kirjattiin asukkaalle merkitykselliset asiat. Valokuvat tulostettiin valokuvapaperille ja kehystettiin tauluksi. Taulut laitettiin jokaisen asukkaan seinälle. Työpajojen aikana havainnoitiin hoitajan ja asukkaan työpajatyöskentelyä. Erityisesti kiinnitettiin huomiota asukkaisiin, miten he näyttivät nauttivan hetkestä ja muistelivat innokkaasti omia tapahtumiaan ja merkityksellisiä asioitaan työpajan aikana.

Työpajojen päätteeksi omahoitajat saivat kyselykaavakkeen (Liite 2), jonka avulla arvioidaan projektin onnistumista saamalla tietoa heidän kokemuksistaan tällaisesta työskentelymenetelmästä sekä logoterapian toteutumisesta käytännön työssään Vire Koti Siirissä.

4 PROJEKTIN TULOS: KÄDET KERTO VAT - TOIMINTAMALLI

Kädet Kertovat - projekti toteutettiin työpajojen avulla. Työpajan tarkoituksena oli luoda logoterapeuttiseen ajatteluun soveltuva malli omahoitajalle. (Kuva 1) Uuden asukkaan tullessa Vire Koti Siiriin määritellään hänelle omahoitaja. Asukkaan kotiutuessaan noin kolmen kuukauden sisällä, omahoitaja tutustuu asukkaaseen haastatteleamalla asukasta Mainio Vireen elämänhistoriakaavakkeen avulla. Tämän jälkeen omahoitaja luo asukkaan kanssa yhdessä Kädet Kertovat -huoneentaulun. Taulussa on kirjattuna asukkaan elämään liittyviä tärkeimmiksi kokemiaan asioita, kuten ammatti, harrastukset, elämän myönteisyys, luonteenpiirre, kiinnostuksen kohteet sekä muut hänelle tärkeitä asiat. Asukkaan kädet kuvataan hänelle mielekkäässä ympäristössä. Kuvat valmistetaan Microsoftin Power Point -ohjelman avulla, jolloin kuvaan liitetään merkitykselliset asiat. Kuvat tulostetaan ja kehystetään. Valmis huoneentaulu laitetaan esille asukkaan omaan huoneeseen, josta hänen hoitoon osallistuvilla on helppo saada selville asukkaan elämänhistoriaa. Huoneentaulu helpottaa omahoitajan ja asukkaan kanssakäymistä korostaen asukkaan elämän merkityksellisyyttä hetkessä. Tämä toimintamalli helpottaa omahoitajaa tutustumaan asukkaaseen ja hyödyntämään logoterapeuttista ajattelua muistisairaiden parissa työskennellessään.

Kuva 1. Kädet kertovat toimintamalli

5 KÄDET KERTOVAT - PROJEKTIN ARVIOINTI

Opinnäytetyön aikana lokakuussa tuli tieto, että Mainio Matka - hanke keskeytyy toimeksiantajan omistussuhteiden vuoksi. Toimeksiantaja antoi kuitenkin luvan jatkaa projektin loppuun, koska se katsottiin arvokkaaksi toiminnaksi tukien omahoitajuutta ja lisäten hoidon laatua muistisairaiden hoidossa.

Työpajat toteutettiin etukäteen laaditun suunnitelman mukaan, joka sisälsi tarkat työpajoille suunnitellut ajankohdat. Yhden työpajan kestoksi arvioitiin kaksi - kolme tuntia. Hoitajien poissaolojen vuoksi työpajojen ajankohtia jouduttiin muokkaamaan uudelleen. Työpajojen sisältöä piti myös muokata, jotta tuloksesta tulisi luotettava. Yhdessä työpajassa ei olisi ollut kuin yksi omahoitaja ja asukas. Lisäksi erään työpajan aikana oli tietosuojakatkot ja tietokoneet olivat poissa käytöstä. Lopulta työpajoja järjestettiin neljä kertaa aiemmin suunnitellun kolmen työpajan sijasta. Lisäksi erään työpajan aikana asukkaalla olikin toinen meno ja hän joutui jäämään työpajasta pois. Hänen kohdalla käytettiin luovuutta ja huoneentaulu kuvattiin osittain asukkaasta aiemmin tehdystä lehtileikkeestä, jossa oli kuva hänen käsistään työn touhussa.

Loppuarvioinnin ja pohtimisen pohjaksi omahoitajat saivat kyselykaavakkeen (Liite 2) työpajojen jälkeen. Sen perusteella saatiin tietoa työpajatyöskentelystä ja mitä logoterapeuttinen ajattelu heissä herättää sekä miten he voivat hyödyntää logoterapiaa omassa työssään. Kaavakkeen palautti 6/7 omahoitajaa, joten tutkimus on luotettava. Kyselylomakkeiden vastaukset teemoitettiin kuuteen eri teemaan: elämänhistorian tunteminen, toiminnan suunnittelu, asukkaan ymmärtäminen ja kohtaaminen, työkalu omaan työhön, huoneentaulun merkitys sekä työpajatyöskentely.

Ensimmäisenä teemana oli elämänhistorian tuntemisen merkitys, joka korostui useammassa vastauksessa ja suurin osa hoitajista (6/7) piti sitä myös tärkeänä. Lisäksi sitä pidettiin tärkeänä ymmärtämyksen, toiminnan suunnittelun sekä käyttäytymisen kannalta.

"Sitä voidaan hyödyntää asukkaan kanssa touhuamisessa. Tietää mitkä asiat ovat asukkaille tärkeitä. On myös helpompi ymmärtää asukkaan käyttäytymistä."

"Kohtaamalla asukkaan yksilöllisesti kaikki tarpeet huomioiden."

Helppo toimia asukkaan kanssa, kun tietää asukkaan taustoja."

"Juttelemalla asukkaan kanssa asioista, jotka ovat hänelle tuttuja. Tekemällä hänelle asioita, joista hän pitää."

Toisena teemana oli elämänhistorian tietämisen merkitys toiminnan suunnittelussa. Moni koki saavansa siitä apua omatuokioiden sekä virikkeiden suunnitteluun sekä asukkaan kanssa toimimiseen.

"Virikkeet ja omatuokiot voi suunnitella sen mukaan, mistä asukas on pitänyt."

"Elämänhistorian tuntemista voi hyödyntää asukkaan kanssa touhuamisessa."

"Tekemällä hänelle asioita, joista hän pitää."

"Tarjota hänelle mieleistä toimintaa."

Kolmantena teemana oli logoterapian merkitys asukkaan ymmärtämisessä ja kohtaamisessa. Vastauksissa korostui sekä elämänhistorian että logoterapeuttisen ajattelun merkitys.

"Elämänhistorian tunteminen helpottaa ymmärtämään asiakkaan käyttäytymistä."

"Asiakkaan tuntemalla tietää, kuinka lähestyä asukasta, kohdata hänet yksilönä sekä millaisista asioista keskustella jne."

Neljäntenä teemana oli logoterapian hyödyntäminen työkaluna omassa työssään. Hoitajat kokivat logoterapeuttisesta ajattelusta olevan hyötyä työskennellessään muistisairaiden kanssa yksilöllisessä kohtaamisessa, tiesivät mistä keskustella sekä se on myös herättänyt ajatuksia omista työskentely- ja toimintatavoistaan.

"Asukkaan tuntemalla tietää, kuinka lähestyä asukasta, kohdata yksilönä, millaisista asioista keskustella jne."

"Se antaa työkaluja ja työmalleja toimia asiakkaan kanssa. On herättänyt myös paljon ajatuksia omasta työstä ja sen tekotavoista."

"Asukas saa sellaisen kuvan, että hoitaja oikeasti tuntee hänet. Osaa keskustella ja hoitaa asukasta häntä miellyttävällä tavalla."

"Huomioimalla ja ymmärtämällä asiakkaan arvot."

"Kokonaisvaltaisesti voi hyödyntää."

Viidentenä teemana oli huoneentaulun hyödyntäminen omahoitajan työssä. Vastausten perusteella omahoitaja voi hyödyntää huoneentaulua yksilöllisessä kohtaamisessa, keskustelun aiheina, viriketoiminnassa sekä helpottamalla uutta työntekijää tutustumaan asukkaaseen.

"Näen heti asukkaan luo mennessä, millaiset asiat ovat tärkeitä -> keskustelunaiheita -> yksilöllinen kohtaaminen."

"Voin poimia sieltä asioita esim. keskusteltaessa asiakkaan kanssa tai tarjota hänelle mieleistä toimintaa."

"Näen taulusta asukkaan kiinnostuksen kohteet ja voin sen mukaan keskustella ja keksiä tekemistä."

"Viriketoiminnassa ja keskustelun aihe."

"Esimerkiksi helpompi keksiä mitä virikettä asukkaan kanssa tekee."

"Esittelemällä taulun esim. uudelle työntekijälle, josta hän saa ajatuksia asukkaan kanssa toimiessaan."

Kuudentena teemana oli työpajassa työskenteleminen. Omahoitajat kokivat työskentelyn mukavana ja uutena työskentelytapana sekä asukkaalle merkityksellisenä.

"Oli mukavaa."

"Oli mukavaa paneutua asiakkaan historiaan/elämään."

"Huomasin, kuinka asukas mielellään kertoili omasta elämästään. Asukas kuitenkin välillä luovutti ja tekeminen jäi enemmän hoitajalle."

"Työskentely oli sujuvaa ja rauhallista."

5.1 Eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä käytetään vain luotettuja lähteitä. Kirjallisuutta valittaessa ja tutkittaessa lähteitä on tarkisteltava kriittisesti. Lähteiden tulee olla mahdollisimman tuoreita, jotta tutkimustieto olisi ajanmukaista. Alkuperäisille lähteille päästessä turvataan tiedon muuttumattomuus useiden lähteiden ketjussa. Plagioinnin välttämiseksi on oltava huolellinen lähdeviitteiden merkitsemisessä. (Hirsjärvi, S. ym. 2015, 113, 122.)

Opinnäytetyön aihe on jo sinänsä eettinen. Eettisyyden tarkastelu on tärkeää, sillä työn aineisto koostuu muistisairaana ihmisen elämästä, sen merkittävistä tapahtumista, sairauksista, menetyksistä sekä muista hänen kokemistaan asioista. On huomioitava, että muistisairaana ihmisen henkilökohtaiset kokemukset ja merkitykselliset asiat jäävät anonyymien käsittelyn pohjalle. (Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta, (ETENE) 2008, 17, 18.) Projektin tuotoksena syntyneissä huoneentauluissa ei ole asukkaan nimeä, vaan vain hänen elämänsä aikana koettuja merkityksellisiä asioita. Asioiden perusteella asukasta ei voida tunnistaa.

Opinnäytetyössä omahoitajat haastattelivat muistisairaita asukkaita Mainio Viireen elämänhistoriakaavakkeen avulla. Tällöin kysyttiin asukkaiden halukkuus osallistua ja kunnioitettiin heidän omaa itsemääräämisoikeuttaan (Hirsjärvi, ym. 2015, 25). Yksi asukas ei halunnut osallistua haastatteluun eikä täten huoneentaulua hänestä tehty.

5.2 Toimeksiantajan palaute

Toimeksiantajan palautteen mukaan projekti on onnistunut hyvin. Tavoitteet olivat selkeät ja saavutettiin hyvin. Projektin tuloksena syntynyt toimintamalli tulee Viire Kodin tarpeisiin ja tulee olemaan jatkossa omahoitajan työkaluna tukien käytössä olevaa logoterapeuttista ajattelumallia. Opinnäytetyön tekijä on toiminut vastuullisesti ja aikataulut on saavutettu. Toimintamallia on työstetty yhdessä asukkaiden, omaisten, henkilökunnan ja tiimin esimiehen kanssa. Tekijä on käyt-

tänyt selkeää ja sujuvaa vuorovaikutusta saaden hoitajat ja asukkaat mukaan yhdessä tekemiseen ja ideointiin. Toimintamallin katsotaan olevan todella hyvä ja toimiva, jonka näkökulmaksi on valittu, ei niin tunnettu logoterapeuttinen ajattelu. Toimintamalli sopii erinomaisesti ikäihmisten hoitotyöhön sovellettavaksi. Erilainen ja mielenkiintoinen tapa toteuttaa huoneentaulu.

6 POHDINTA

Tämän projektin tarkoituksena oli kehittää omahoitajien käyttöön logoterapeuttiseen ajatteluun perustuva ”Kädet kertovat” -toimintamalli. Kehitetyn mallin tavoitteena oli lisätä hoidon laatua muistisairaiden hoidossa. Toimeksiantajana projektissa oli Mainio Vireen hoivakoti, Vire Koti Siiri.

Projekti toteutettiin työpajoissa, joissa omahoitaja ja asukas yhdessä loivat huoneentaulun aiemmin tehdyn elämänhistoriakaavakkeen pohjalta. Huoneentaulussa kuvattiin asukkaan työtä tehneet kädet hänelle mielekkäässä ympäristössä sekä joitakin hänen valitsemiaan merkityksellisiksi kokemiaan asioita liittyen esimerkiksi ammattiin, harrastuksiin tai elämänasenteisiin.

Projektin tulosten perusteella omahoitajat kokivat saavansa logoterapeuttisesta ajattelusta hyötyä omaan työhönsä muistisairaiden kanssa ja se sai heidät miettimään omia työskentelytapojaan. Projektin tuloksena syntynyt toimintamalli tulee Vire Kodin tarpeisiin ja tulee olemaan jatkossa omahoitajan työkaluna tukien käytössä olevaa logoterapeuttista ajattelumallia. Projektin tuotoksena syntyneet huoneentaulut auttavat omahoitajaa asukkaan merkityksellisten asioiden esille tuomisessa ja virikkeiden suunnittelussa, yksilöllisissä kohtaamisissa, keskustelun aiheina sekä uutta työntekijää tutustumaan asukkaaseen.

Opinnäytetyön aikana lokakuussa 2016 tuli tieto, että Mainio Matka-hanke keskeytyy toimeksiantajan omistussuhteiden vuoksi. Toimeksiantaja antoi luvan jatkaa projektin loppuun, koska se katsottiin hyödylliseksi toiminnaksi tukien omahoitajuutta ja lisäten hoidon laatua muistisairaiden hoidossa.

Henkilökohtaisena tavoitteena oli oppia projektityöskentelyn periaatteet ja hyödyntää teoreettista tietoa toimintamallin kehittämisessä. Olen oppinut vetämään projektin ja raportoimaan tuloksia. Olen myös huomannut, miten tärkeää on suunnitella aikataulut huolella sekä osata joustaa mahdollisissa ongelmatilanteissa. Olen oppinut hakemaan luotettavaa tietoa sekä ohjaamaan ryhmätyöskentelyä työpajassa. Oli mukava saada positiivista palautetta osallistujilta ja kuulla, että he

ovat oppineet jotain työpajassa sekä ovat kokeneet työpajatoiminnan mielekkäänä. Aiheeseen tutustuessa löytyi monia mielenkiintoisia tutkimuksia, joista piti poimia tutkimuksen kannalta tärkeimpiä asioita omaan työhöni. On ollut hienoa saada työskennellä muistisairaiden kanssa ja nähdä, miten he ovat nauttineet saadessaan olla toiminnan keskiössä.

Huoneentaulujen valmistuessa pohdittiin yhdessä toimeksiantajan kanssa jatkoa huoneentauluille. Huoneentaulut voitaisiin laittaa jokaiseen kotiin yleiseen tilaan näytteille ja toisten ihasteltaviksi. Näytteillä ollessa huoneentauluista ei voida tunnistaa henkilöllisyyttä, koska niissä ei ole nimiä näkyvissä.

Tulevaa geronomin työtä ajatellen olen oppinut hakemaan tietoa ja saanut kokemusta projektin vetämisestä. Opinnäytetyön tekeminen yksin on ollut haastavaa. Monesti olisi kaivannut toisen näkökulmaa asioihin. On täytynyt tyytyä omiin ratkaisuihin. Opinnäytetyön tekeminen on ollut antoisa, joskin haastava prosessi.

LÄHTEET

Ahokumpu, T., Kajander, E., Kivenmaa, A., Laitoniemi, M., Mikkola, T. & Palomäki, S-L. 2012. Geronomin ammatilliset kompetenssit. Suomen Geronomiliitto ry:n lausunto 2.5.2016. Viitattu 6.3.2017.

<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2016-AK-57214.pdf>

Frankl, Viktor E. 2005. Logoterapia – avain mielekkääseen elämään. Lyhytterapiainstituutti Oy. Juva: WS Bookwell Oy.

Hallikainen, M. 2014. Alzheimerin tauti – yleisin muistisairaus. Teoksessa M. Hallikainen, R. Mönkäre, T. Nukari & M. Forder (toim.) Muistisairaahan kuntouttava hoito. Helsinki: Duodecim, 8.

Heimonen, S. 2010. Muistisairaiden ihmisten haavoittuvuus. Teoksessa A. Sarvimäki, S. Heimonen & A. Mäki-Petäjä-Leinonen (toim.) Vanhuus ja haavoittuvuus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Heimonen, S. & Fried, S. 2013. Haavoittuvuus ja kimmoisuus. Teoksessa S. Heimonen & S. Fried. (toim.) Vanhuuden mieli. Ikäinstituutin julkaisuja, 66-71. viitattu 6.3.2017 http://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2016/08/Vanhuuden_mieli_kirja_final.pdf

Heimonen, S. 2013. Logoterapeuttisen ajattelun soveltaminen vanhustyössä. 41. Valtakunnalliset kuntoutuspäivät. Ikäinstituutti. Luentomateriaali 10.4.2013. Viitattu 22.11.2016. https://kuntoutusportti.fi/files/attachments/k_paivat_2013/41kp_heimonen_sirkkaliisa.pdf

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. 20. painos. Helsinki: Tammi.

Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. 2., uudistettu painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Käypä hoito. 2017. Muistisairaudet. Käypä hoito-suositus. Viitattu 14.2.2017. <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituksset/suositus?id=hoi50044#s4>

Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. 2013. STM. Julkaisuja 2013; 11. Viitattu 18.9.2016. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110355/ISBN_978-952-00-3415-3.pdf?sequence=1

Laine, M., Fried, S., Heimonen, S. & Kälkäinen, S. 2014. Mielen hyvinvoinnin silta – opas keskusteluryhmän ohjaajalle. Ikäinstituutin julkaisuja. Helsinki: Painotalo Kyriiri Oy. Viitattu 13.3. 2017. <http://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2016/08/MHS-netti.pdf>

Laine, M. 2015. Kohtaamisen uudet sävyt: logoterapeuttisen ajattelun soveltaminen muistisairaiden ihmisten hoidossa. Teoksessa S. Heimonen & S. Fried (toim.). Vanhuuden mieli. Ikäinstituutin julkaisuja. Viitattu 5.9.2016. <http://www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/1/fid/658/>

Laine, M. 2013. Mielen voimaa – Logoterapeuttisia näkökulmia mielen hyvinvoinnin vahvistamiseen. Opas ikääntyville ihmisille. Ikäinstituutin julkaisuja. Helsinki.

Laine, M. & Heimonen, S. 2011. Logoterapian lähtökohtia. Teoksessa Mahdollisuuksien matka – logoterapeuttinen ajattelu muistisairaana ihmisen hoidossa. Oriveden hoivapalveluyhdistys. Jyväskylän yliopistopaino.

Laine, M. 2015. Kysymys on ihmisestä ja ihmisen elämästä. Logoterapeuttinen lähestymistapa muistisairaana ihmisen hoidossa. Luentomateriaali 13.5.2015 Kokkola. Viitattu 14.9.2016 https://www.kokkola.fi/hallinto/hankkeet/sote/seniore_kaste/fi_FI/materiaaliarkisto/_files/93843179535012936/default/Kokkola%2013%205%202015%20Minna%20Laine.pdf

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista 28.12.2012/980. Viitattu 20.9.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

Mainio Vire Oy. Viitattu 12.12.2016. <http://www.mainiovire.fi/mainio-vire/laatu-ja-palvelufilosofia/palvelufilosofia>

Martikainen, J. & Viramo, P. 2015. Muistisairaudet ja terveystalous. Teoksessa T. Erkinjuntti, A. Remes, J. Rinne, & Soininen, H. (toim.) Muistisairaudet. Keuruu: Duodecim. Otavan kirjapaino Oy.

Morgan, J. 2012. Geriatric Logotherapy: Exploring the Psychotherapeutics of Memory in Treating the Elderly. *Psychological Thought*, 2012, Vol. 5(2), 99–105. Viitattu 6.3.2017. <http://psyct.psychopen.eu/article/view/39/pdf>

Mäkisalo-Ropponen, M. 2007. *Tarinat työn tukena*. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Möller, P. & Åman, I. (toim.). 2012. *Logoterapia – peruskäsitteitä, filosofiaa, käytäntöjä*. Suomen logoterapiainstituutti. Turku: Vammalan kirjapaino Oy.

Mönkäre, R., Hallikainen, M., Nukari, T. & Forder, M. 2014. Kuntoutumisen merkitys ja lähtökohdat muistisairaudessa. Teoksessa M. Hallikainen, R. Mönkäre, T. Nukari & M. Forder (toim.). *Muistisairaana kuntouttava hoito*. Helsinki: Duodecim. 8.

Ola, E. 2014. *Ikääntyneen muistisairaana psyykkisen elämänlaadun tukeminen logoterapian keinoin*. Pro gradu – tutkielma. Oulun yliopisto, LTK, Terveystieteiden laitos, terveystieteiden opettajan koulutusohjelma.

Paasivaara, L., Suhonen, M. & Nikkilä, J. 2008. Innostavat projektit. Suomen sairaanhoitajaliitto ry. Helsinki.

Paasivaara, L. Suhonen, M. & Virtanen, P. 2013. Projektijohtaminen hyvinvointipalveluissa. 2. tarkistettu ja ajantasaistettu laitos. Helsinki: Tietosanoma.

Pukuri, T. Yksilövastuinen hoitotyö ja sen mittaaminen. Teoksessa T. Munnukka & P. Aalto (toim.) Minun hoitajani – näkökulmia omahoitajuuteen. Vantaa: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 57.

Purjo, T. 2011. Mitä Viktor E. Frankl tarkoitti ihmisen elämän tarkoituksilla? Teoksessa T. Purjo & E. Gjerstad. Arvojen ja tarkoitusten pedagogiikka. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Purjo, T. 2012. Viktor Franklin logoteoria – tie arvopitoiseen ja tarkoituksentäyteiseen elämään. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Pykäläinen, L. 2004. Ihmiskäsitys, arvot ja kasvatus Franklin ja Böschemeyerin logoterapioissa. Väitöskirja. Oulun yliopisto, Kajaanin opettajakoulutusyksikkö. Oulu: Oulun yliopistopaino.

Ruohomaa, A. (toim.), 2005. Tie toivoon ja tarkoitukseen – logoterapian perusteita. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Sarvimäki, A. 2013. Elämän tarkoitus, merkitys ja mielekkyys vanhuudessa. Teoksessa Heimonen, S. & Fried, S. (toim.). Vanhuuden mieli. Ikäinstituutin julkaisuja. viitattu 6.3.2017 http://www.ikainstituutti.fi/content/uploads/2016/08/Vanhuuden_mieli_kirja_final.pdf

Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi. Helsinki: Edita Prima Oy.

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos 2016. Viitattu 1.9.2016. <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastotaiheittain/ikaantyneiden-sosiaalipalvelut/muistisairaat-asiakkaat-sosiaali-ja-terveyspalveluissa>.

Tilastokeskus 2015. Väestöennuste. Helsinki. Viitattu 15.11.2016. http://www.stat.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015_2015-10-30_tie_001_fi.html

Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan (ETENE) raportti. 2008. Vanhuus ja hoidon etiikka. ETENE-julkaisuja 20. Viitattu. 1.9.2016. <http://etene.fi/documents/1429646/1559070/ETENE-julkaisuja+20+Vanhuus+ja+hoidon+etiikka.pdf/34d9870b-d612-4952-8265-dcb7961dc3ab>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

LIITTEET

Liite 1. Opinnäytetyön toimeksiantosopimus

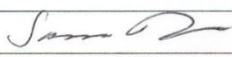
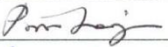
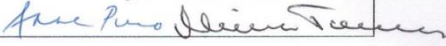
Liite 2. Kyselykaavake omahoitajille

Liitteet 3. - 6. Projektin tuotoksia

LIITE 1

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIANTOSOPIMUS

Tämä sopimus soveltuu käytettäväksi ainoastaan sellaisten opinnäytetöiden yhteydessä, joita ei toteuteta ammattikorkeakoulun ulkopuolisen rahoituksen hankkeessa.

Toimeksiantaja	Nimi (esim. yritys) Mainio Vire, Vire Koti Siiri Yhteystiedot (yhteyshenkilö, puhelin, sähköposti) Sanna Timonen		
	Työn aihe Kädet kertovat- Toimintamalli omahoitajalle asukkaan tutustumiseen ja tuntemiseen logoterapeuttiseen ajatteluun perustuen Vire Koti Siirissä		
Tekijä	Nimi	Opiskelijanumero	
	Päivi Lapinoja	A1401110	
	Katuosoite	Postinumero	
		Postitoimipaikka	
		90630	OULU
	Puhelin	Sähköpostiosoite	
		paivi.lapinoja@edu.lapinamk.fi	
	Suoritettava tutkinto	Ryhmätunnus	
	Geronomi	KA702G14	
Lapin AMK	Yhteyshenkilön nimi (ohjaaja)	Tehtävänimike	
	Anne Puro & Minna Turunen	Lehtori	
	Toimipaikka ja osoite		
	Meripuistokatu 26, 94101 Kemi		
	Puhelin	Sähköpostiosoite	
	0503109353	anne.puro@lapinamk.fi, minna.turunen@lapinamk.fi	
	Toimeksiantosopimuksen ehdot		
Ohjaus	Ohjaava opettaja valvoo työtä ammattikorkeakoulun puolesta ja antaa työn edellyttämiä ohjeita ja neuvoja. Ammattikorkeakoulu ja opettaja eivät ole konsulttivastuussa työstä.		
Dokumentointi	Ammattikorkeakoulun opinnäytetyöt ovat julkisia. Työstä laaditaan ammattikorkeakoulun opinnäyteohjeen mukainen kirjallinen esitys, josta toimitetaan yksi kansitettu kappale ammattikorkeakoulun kirjastoon tai julkaistaan sähköisessä muodossa Theseus-verkkokirjastossa. Työ arkistoidaan oppilaitoksella sekä tulostettuna että sähköisessä muodossa.		
Oikeudet	Opinnäytetyön tekijänoikeudet kuuluvat tekijälle. Toimeksiantaja saa rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin opinnäytetyön valmistuttua. Ammattikorkeakoululla on jatkuvasti voimassa oleva oikeus käyttää tuloksia omassa opetus- ja TKI-toiminnassaan. Sopijapuolilla on mahdollisuus sopia muista opinnäytetyön tuloksia koskevista oikeuksista kuitenkin niin, että tämän sopimuskohdan nojalla ammattikorkeakoulun saamat oikeuden säilyvät voimassa.		
Keksinnöt	Jos tekijä on osallisena keksintöön, joka patentoidaan, mainitaan hänet yhtenä keksijöistä. Mahdollisesta keksintökorvauksesta sovitaan erikseen noudattaen ammattikorkeakoulun tai toimeksiantajan keksintöohjeen linjauksia. Opinnäytetyön tai sen osan julkaiseminen tai hyödyntäminen ei saa vaarantaa sen tai sen osan suojaamista patentilla tai hyödyllisyyksillä.		
Vastuut	Opinnäytetyön tulos toimitetaan sellaisena kuin se on. Tekijä tai ammattikorkeakoulu eivät anna tulokselle takuuta eivätkä vastaa sen soveltuvuudesta toimeksiantajan tarpeisiin. Sopijapuolet ovat vastuussa toisilleen sopimusrikkomuksen aiheuttamista välittömistä vahingoista. Vastuun syntyminen edellyttää tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheutettua sopimusrikkomusta.		
Lisäksi sovitaan	Toimeksiantaja huolehtii työpajoista aiheutuneet kulut.		
Salassapito	Ohjaavilla opettajilla ja opinnäytetyön tekijöillä on salassapitovelvollisuus työn aikana esille tulleisiin luottamuksellisiin asioihin. Toimeksiantajan tulee tarkistaa, että julkaistava opinnäytetyö ei sisällä salassa pidettävää aineistoa. Tarvittaessa käytetään toimeksiantajan erillistä salassapitosopimusta.		
	Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) samansisältöistä kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus perustuu ammattikorkeakoulun hyväksymään opinnäytetyösuunnitelmaan ja se astuu voimaan allekirjoitushetkellä.		
	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus	
Toimeksiantaja	Oulu 3.10.16		
Tekijä	Oulu 3.10.2016		
Lapin AMK	Kemi 5.10.2016		

LIITE 2

Kyselykaavake Reijon kodin asukkaiden omahoitajille logoterapiaan perustuen Vire Koti Siirissä

Voitte vastata nimettömänä ja vastaukset jäävät vain omaan käyttöön opinnäytetyön/projektin arvioinnin pohjaksi.

1. Miten tärkeänä koet asukkaan elämänhistorian tuntemisen asukkaaseen tutustumisessa?
Ympyröi vastaus.
 - 1) erittäin tärkeä
 - 2) tärkeä
 - 3) en osaa sanoa
 - 4) ei kovin tärkeää
 - 5) ei tärkeää

2. Miten voit hyödyntää asukkaan elämänhistorian tuntemista omassa työssäsi?

3. Miten voit omalla asenteellasi parantaa asukkaan merkityksellisyyden tuntemista?

4. Näkyykö asukkaan tunteminen myös kirjaamisessasi? Ympyröi vastaus
 - 1) kyllä
 - 2) ei

5. Miten koet logoterapeuttisen toimintamallin toteutumisen Virekodissa?

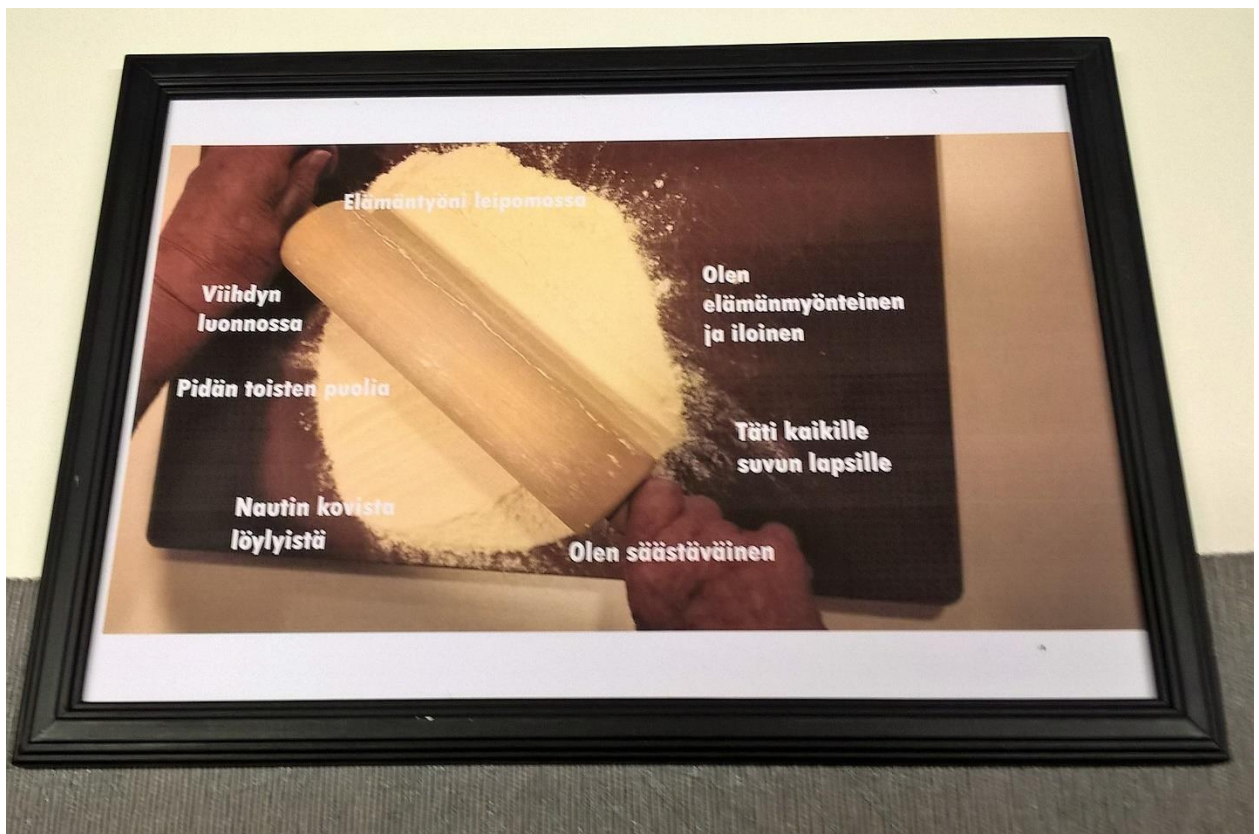
6. Miten voit hyödyntää logoterapiaa helpottaaksesi omaa työtäsi?

7. Miten voit hyödyntää työpajassa tehtyä huoneentaulua?

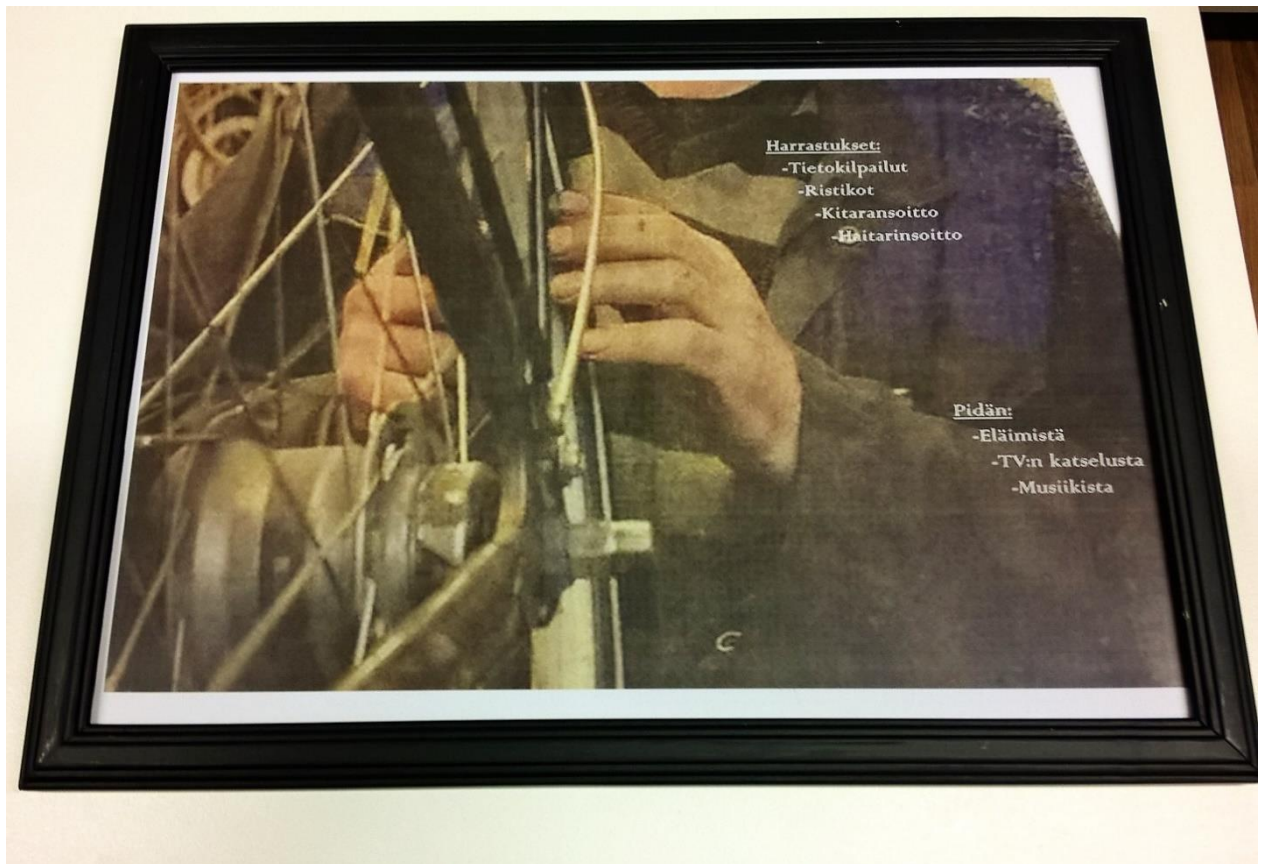
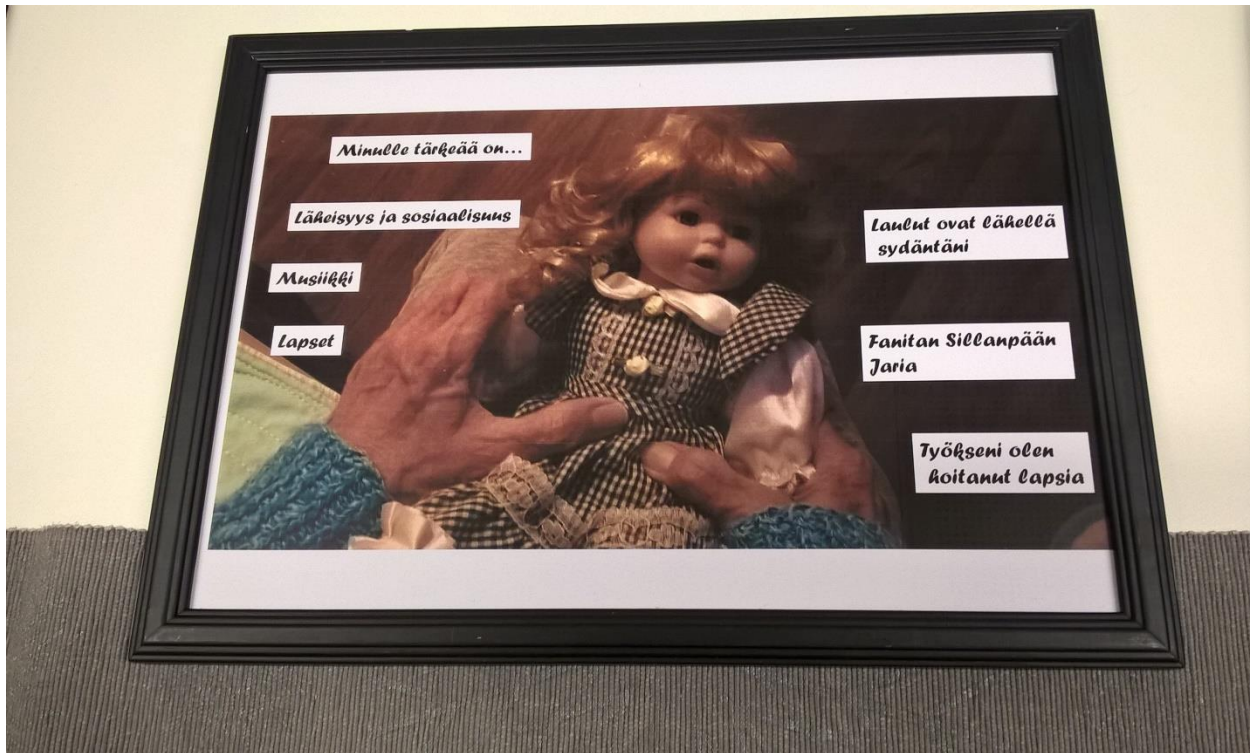
8. Millaiseksi koit työskentelyn työpajassa?

Kiitos teille vaivannäöstänne! Palautus 10.1. 2017 mennessä.

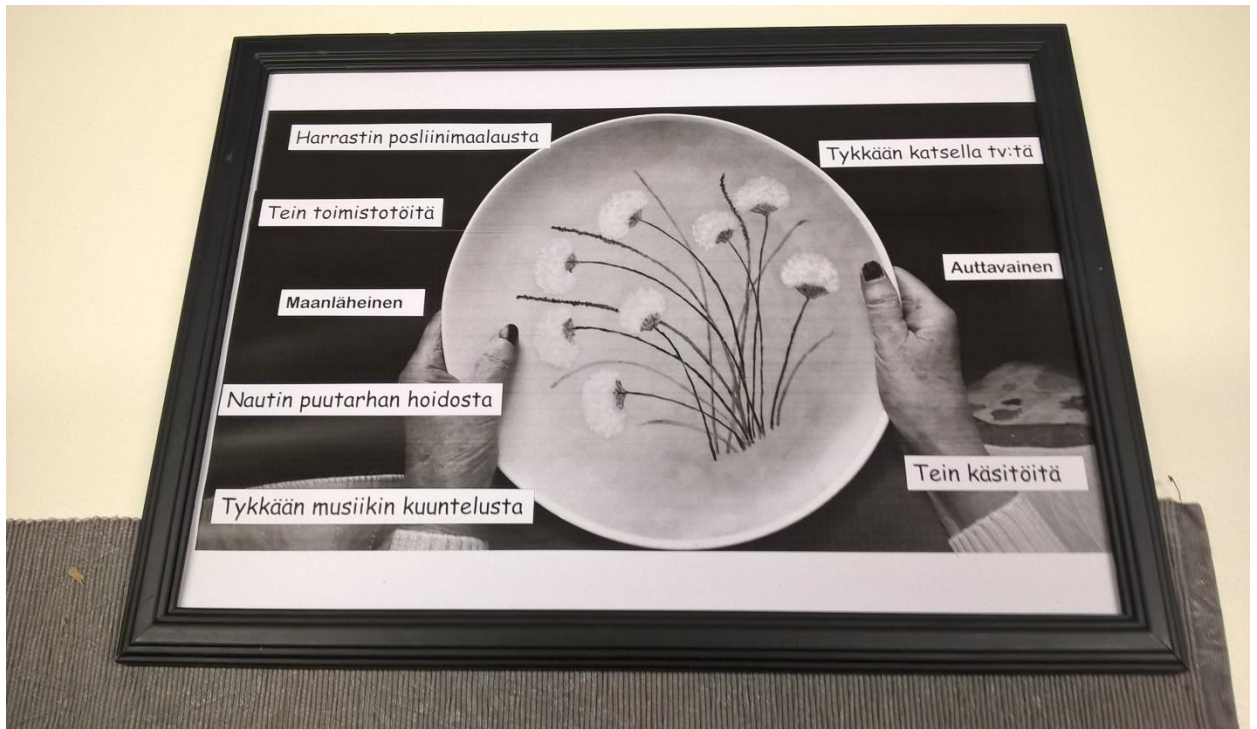
LIITE 3

LIITE 4

LIITE 5

LIITE 6

